

JADRANKA

Izhaja v Trstu 1. vsakega meseca.
Posamezen izvod 80 st. Letna naročnina iznaša 10 L, za Jugoslavijo 30 Din.

Uredništvo in uprava: Via Scorcola 492, I. = Družinski list. = Odg. urednica: Marica Stepančičeva (Gregorič).

Vspored:

1. Izlet v mladost. Svatopluk Čech.
2. Materi. Ivka Vasiljeva.
3. O higijeni človeškega telesa. Bl. T.
4. Nova zadruga. M. Stepančičeva.
5. Sanje gredo skoži noč. Aleksandre.
6. Materi v spomin. Ivka Vasiljeva.
7. Ribičeva hči. Vida.
8. O delovanju slov. ženstva. M.
9. Uspavánčica. Fran Žgur.
10. V album. S.
11. Grinte. M. Gregoričeva.
12. Tolminski grad. Mojmir.
13. Ugrabljeni cvetovi... Fr. Ksaverija.
14. Vse zeleni... Fr. Ksaverija C.
15. Anica. Ivka Vasiljeva.
16. Drobtine.

JADRANKA

LETO III. — ŠTEV. 7

Glasiło odločnih in neustrašenih.

MALI SRPÁN 1923.

IZLET V MLADOST.

Česki spisal Svatopluk Čech. Poslovenil S. S.

«Dà, proč sentimentalnost!» — mislil je Sary. — «Ne bom bolešno sanjal o tem, kar je izginilo. Veselo stisnem v naročja prikazen mladosti, ki je plavala tako divno pred menoj, objamem jo nežno in goreče, če ni drugače, tudi za trenotek. Za uro bodem zopet mlad, vesel, srečen! Čutim zares, da pada z mene breme let in da razburjena kri igra po žilah kakor rujno vino.»

«Če bode vam in ostalim prav, gospodična,» govoril je tujec uljudno, «spopolnim rad prazni prostor v vaši četvorki — prijatelj sem plesa —»

«Oh, vi bi —» šepetala je devojka.

«Morda se vsaj ne boste hoteli mučiti v družbi s to nespametno mladino?! vzkliknil je učitelj. «Po poti — utrujeni —»

«Prav nič nisem utrujen in do cilja denašnjega potovanja nimam daleč. Plesal bi, če treba do jutra.»

«Ali, ali, gospod profesor! Karam to hčer radi njene nebrzdane strasti do plesa in tak resen gospod pokazi učinek moja propovedi s svojim slabim vzgledom. No, hočete li na vsak način — kakor vidim, danes že ne uidem svoji usodi. Pojdimo torej!»

«Dovolite morebiti, da bi bil vaš plesalec? vprašal je Staré Julijo ter ponudil uljudno roko.

«Oh da, z veseljem!» odgovorila je in sprejela sramežljivo ponujeno roko.

Blaženost ga pelje v raj mladosti.

Ustopili so v prijazno sobo, kjer so trije mladi pari strmeče pozdravili nežnanega viteza katerega je dobila zapuščena krasotica. Učitelj je predstavil družbi gosta in temu nasprotno vaše gospodične in njihove kavalirje gospoda kmetijskega praktikanta, gospoda gozdarskega pristava in — «tu, tu stoji oni goreči čuvaj jezikovne čistote, oni grozni tepežnik vseh jezikoskaz. Razveselite ga malo!»

Drobni podučitelj poklonil se je skromno in si gladil v zadregi redke svetle kodre. Mladi družbi bilo je nekako tesno zaradi ravno ne rednega

gosta. Sedeli so obredno in zdržljivo okrog mize, kateri na čelo moral se je usesti gost v staromodni naslanjač.

«Oprostite, da vam ne morem postreči z elegantnejšim sedalom», izgovarjal se je učitelj. Opravo imam priprsto, po kmečki. Večino te starinske oprave podedoval sem po svojem predniku. Pokojna žena ni se hotela od teh reči ločiti in tudi jaz privadil sem se jih pozneje toliko, da celo umrem mej njimi, ako ne razpadejo do one dobe v prah in pepel. Sicer so trdne — staro pošteno delo. Dal sem jih le popraviti in novo pobarvati. — Toda sedaj prinesli, Julika, pred vsem kako okrepčavo! Gospod profesor ima gotovo po hoji tek in žejo in mora se pošteno okrepčati za prihodnji trud. Ne, ne opravičujte se! Inam doma ravno nekoliko steklenic poštenega vina.»

Tako in jednako govoril je dalje zgovorni učitelj in gost mogel se je mej tem ogledati po sobi. Bila je malone popolnoma tako kakor v davni dobi. Bila je tu še sedaj visoka omara s čudno stoječo uro pod steklenim pokrovom; na stenah visele so znahe, od starosti orumenele podobe; vkljub novi prevlaki spoznal je stari divan, na kateri je tako pogostoma sedeval; piano stoji, kakor nekdanj, v kotu pri oknu. Vsak predmet okrog pripoveduje mu toliko milih reči. In ta zakladnica krasnih spominov mladosti napolnjena je s svežim dihom pomladi. Okna so odprta; skozi nje razliva se v sobo z vrliča vonjava cvetja. Na jednom cvetu sedi metulj, razprostiraje in skladaje modra krila. Kaka leskeča muha brenči tu okrog sveže natrganih cvetic, s katerimi so okrašeni kodri devojk...

«Prosim, poslužite se poljubno!» S tem prijaznim pozivom vzbudil ga je iz misli srebrnozvočni glas in pred njim je stala Julija, kakor je pogostoma stala, Julija povrnena mu v svoji hčeri, držeč v gibčnih rokah znano, z jasno zelenimi grozdi in temnomodrimi slivami pobarvano ploščico in na njej znani kozarec,

okrašen na okolo z zlatim trtnim perjem. V steklenici bliščala se je jasna pijača v topasovem lesku.

Sprejel je vino hvaležno. To ni bilo vino. Bil je to oni čarovni, pomlajujoči napoj, po katerem je že toliko prismojenih ljudi hrepnelo in katerega čudapolni curek izvira do zdaj le v zračnem kraljestvu basni in pravljic.

Zdelo se mu je, da stopa s to pijačo v njegovo telo mladostni ogenj, da bije srce po vsakem požirku laže, da gine ž njegovega obraza senca za senco, guba za gubo, da se vračajo v prsi sladki sanjarski občutki in v glavo cvetoče nade. Pogledujoč po strani na nežno roko Juličino, počivajočo prijateljski na rami njene sosede, spomnil se je poljubov, katere je včasih hitro, skrivaj pritisnil na roko nekdanje Julije. Bil je to najsmelejši čin, kateri se je drznil storiti takrat v sramežljivi in vender tako srečni ljubezni. Ljubezen ta ukradla se je sedaj znova v njegove prsi in izvablja iz njih hrepeneče vzdihne.

Učitelj je sedel k pianu. Prvi zvok preludija preludil se zdržljivost, ki je do sedaj vezala družbo okrog mize. Soba oživila se je z govorom in s smehom, šumenjem in vršenjem plesa poželjivih nožic. Bliskoma stali so pari v bojnih vrstih.

Sary se je začudil sam sebi, kako gibčen in lahen je bil njegov korak. Nosil se je skoro kakor metulj. Sukal se je z mladeniškim ognjem in z vsemi olepšavami plesne umetnosti, s katerimi je bila okrašena četvorka njegovih mladih let.

Julika je bila lahko s svojim plesalcem zadovoljna. Zabaval jo je tudi marljivo; toda nikakor s praznimi, sladkimi frazami, ki so po notranji ceni jednake verzom na sladkarijah. Govoril jej je z neprisiljenim humorjem in iz sramežljive devojke izlupil se je kratkem preljubek škratelj, lahkomišeln in nagajiv, zvoneč s srebrnimi kraguljci smeha — s kratka Julika njegove mladosti je stala pred njim v polnem svojem krasu. Toda sanjarski mladenič odgovarjal je na njene šale z vzdihom, na nagajive nasmele s koprnečimi pogledi. Dozoreli mož otima se sedaj hrepeneče po teh pomladnih žarkih

vesele deklinške duše — saj vé, da je vsak neumnik, kdor ne zagrabi s hvaležnostjo vsake iskricke, s katero nebo razganja za trenotek motni somrak življenja.

Ko bi mogel tako z zlatim dežjem podobnih žarkov razgnati vsakdanjo dolgočasnost svojega temnega domačega življenja! Z grozo se spominja sedaj manj V duhu vidi pusto sobo, kjer iz vsakega kota gleda vanj zlovoljnost — vidi zevajoče ljudi v nasprotnih oknih — vidi nagubani, mrzki obraz gospodinje in sliši njeno zoprno godrnjanje — o, ko bi se namesto njega glasil srebrni zvonček tega smeha! Oživel bi znova Hiša postala bi mu zelena oaza večne pomladi, kamor bi hitel po okrepčanje iz puščave pisarniškega prahu, v katerem preživi večjo polovico dneva sredi suhoparnih aktov in še bolj suhoparnih tovaršev. Kupil je nekdanj gozdnega pevca, da bi vsaj včasih razpodil dolgočasnost in vsakdanjost svojo bivališča, toda ko je pogledal na kletko in videl, kako tam ptiček na drogu žalostno pobeša krila in plaho pogleduje na jetničarja — tu je odprl na stežaj kletko in okno in zaklical za bežečim pevcem: »Z Bogom, poezija!«

Toda ali bi ne bil jednak greh, prenesti tega krasnega skratelca v zaduhlo sobo starega mračnjaka? Sicer pa — lovi take ptiče! Toda kaj, ko bi se dal uloviti? Ko bi si rad odpočil na svojih prsih? Slišal sem o marsikakem človeku v svojih letih, ki živi popolnoma srečno na strani tako mlade gospe. Ali bi bila nesreča, ko bi ogrevala s svojim nasmehom po leti in po zimi moža, ki bi jo odkritosrčno ljubil in kateri bi jej mogel radi obilih svojih dohodkov v mestu vračati stoteri užitek, o katerem bi se jej na vasi niti ne sanjalo, na strani Bog vé koga — morda tam tega podučitelja, nota bene dokler ne postane učitelj — dokler!

Zdi se, da ta kmečki likavec materinščine včasih ljubosumno pogleduje na me. Zasleduje me s pogledi ne ravno prijaznimi, kakor bi bil jaz posebljen pogrešek govorništva. Morda je navaden plesalec Juličin in se jezi, da morem držati v svoji njeno toplo, prožno ročico. Kaj ko bi vedel da sem to roko ravno stisnil — sicer le lahko, ali vendar stisnil! Čutim ta stisek v srce! O krasna mlada devojka je skoro kakor Midas: z dotiko roke razsipa okrog sebe zlato svetlobo sreče!

»O, gospod podučitelj«, oglasila se je Julija, »lepo ste nam zopet zmeša-

li turo! Bog vé, kod begajo vaše misli!«

»Oprostite zaljublencu, gospodična,« rekel je mladi gozdar. »Ljubezen je spravila že marsikaterega iz takta.«

»Jaz? — Ljubezen?« — jecljal je podučitelj, čegar pegasti obraz je zaradel do svetlih las.

»Samo vaše obličje postavilo bi na laž usta, ko bi se osmelila tajiti,« šalil se je dalje Nimrod. »Spomnite se le, kako ste mi priznali medavno, da ste do ušes zaljubljeni — v — v — ne, ne izdam, v katero.«

»Jaz sem pravil, da sem v neko zaljubljen?!« branil se je podučitelj. »In razven tega do ušes zaljubljen?! Jaz, da bi govoril v takem neokornem, gnjusnem germanizmu?! V neko zaljubljen! Do ušes! Zakaj ne prelagate vsaj verno iz nemščine: nad ušesa ali čez ušesa! Kaj ljubi Čeh z manjšo gorečnostjo?«

Bl. T.:

O HIGIJENI ČLOVEŠKEGA TELESA.

K zdravstvenim predmetom, ki so posebno pripravljeni in sposobni za javna predavanja, spadajo mladostne vsa higijenska vprašanja in med temi zopet zavzema prvo mesto higijena človeškega telesa, ali z drugimi besedami higijeniško pravilno negovanje telesa in njegovih organov.

Kakor zdravniki vsak dan opazujejo in kakor kažejo tudi najnovejše raziskave zdravstvene vede, je od higijeniško pravilnega negovanja telesa v največji meri odvisno njega zdravstveno stanje. Toda v kljub vsepovsod napredujoči prosveti in kulturi še vedno in celo v takozvanih boljših krogih najdemo ljudi, ki na naravnost neverjeten način zanemarjajo svoje telo in ne upoštevajo niti najprimitivnejših zahtev higijene in snage. Treba je torej, da vedno iznova povzdiguje svoj glas in povdarjamo načela higijene. Higijena daje vsakomur, ki ima količkaj zdravega razuma, sredstva in navodila, po katerih more svoje življenje uravnati tako, da zase in za svoje po možnosti prepreči vsa obolenja in vse nepravilnosti.

Gojitev zdravja se mora pričeti z gojitvijo kože. Vsak dan umijmo si torej vse telo od nog do glave ali ga vsaj drgnimo z moko ruto, nakar ga krepko obrišemo s suho grobo ruto, n. pr. iz domačega platna. Čim bolj se pri tem navadimo na mrzlo vodo, tem boljše je. Delovanje kože je največje važnosti, kajti koža re-

»Takošen je, takošen!« zaklical je učitelj kazaje praškemu gostu v šaljivi pohvali na svojega pomočnika. »Ž njim se ni dobro skušati v bojevanji!«

Smejejo se, smejmo se tudi! — pomislil je Stary.

(Nadaljevanje.)

IVKA VASILJEVA:

MATERI.

*Z zelenjem ves tvoj grob
okrašen je, o, mati!*

*In iz zelenja upirajo
se vame rože nežne,
ki zde se tvoje mi oči,
pogledi nekdanjih dni — —*

*Kot klije cvetje to
je njihova milina klita,
milina tvoja, mamica,
ko si med nami bila!*

vrstne načine prodirajo bolezenske kali v naše telo. Krilate besede je enkrat izustil nekdanji nemški cesar, ki se je sploh zanimal za vse narave, ki so namenjene javnemu zdravju in blagostanju. Članom prvega kongresa proti tuberkulozi je dejal: »Milo, gospodje moji, milo, to je najvažnejša stvar.«

Tudi za časa »perila« jepri ženskah umivanje in kopanje z gorko vodo naravnost zahteva higijene. Ravno takrat treba prav posebno gledati na snažnost. Takisto se treba večkrat preobleči. Vera, da je v tem času menjavanje telesnega perila nedopustno, je neopravičena in naravnost bedasta. Omeniti bi še bilo, da imajo posamezni organi ženskega telesa v tem času podvojeno delo in so nekako razvneti, zaradi tega potrebuje žena tedaj miru. Opušča naj vsako čezmerno pregibanje, na pr. večje partije, vozarjenje, drsanje, šivanje na stroje i t. d. Sploh je gledati na to, da odpadejo vsi naporji in vsa razburjenja.

Eden prvih delov našega telesa, kateremu velja vsakdanja pozornost, je glava. Na tej moramo razločevati različne dele, o katerih moramo posamič govoriti. Ti deli so: obraz, lasje, ušesa, nos in usta.

Že glede navadnega čiščenja obraza vlada obilo nasprotstva. Eden uporablja mrzlo vodo in milo, drugi zameta mrzlo vodo, tretjemu pokvarja milo polt, četrti se umiva z gorko vodo, ta prideva vodi boraks, drugi kak špirit in vsi prisegajo na svojo metodo. Kako se nam je res ravnati?

Naglašati je, da umivanje z mrzlo trdo vodo, kakoršna je naprimer ona iz vodovoda, v istini škoduje koži. Posledica je hrapava razpokana polt brez leska, kar se osobito na obrazu zelo pozna. Vendar vzamemo vodi lastnost trde vode s tem, da ji pridenemo nekoliko sode ali še bolje nekoliko navadnega toaletnega mila. Dobro toaletno milo tedaj polti ni kvarno; pri poklicih, pri katerih se na obrazu nabere mnogo prahu in nesnage, je sploh edino sredstvo, s katerim se da koža temeljito očistiti. Mnogo boljše kakor mrzla voda pa služi polti prekuhana voda, kakor je sploh dokazano, da je gorka in vroča voda mnogo prikladnejša, tako da očistimo kožo, odstranimo pot in nesnago, kakor tudi ohranimo polti svežost in gladkost. Navidezno nas hladna voda osveži, toda ta vpliv je le trenoten. Nasprotno pa z gorko vodo očiščena in oglašena koža skozi dolgo časa kaj prijetno občuti hlad-

čobo napojena; kar se masla preveč nejšo temperaturo okolice. Saj je tudi znano, da je edino uspešno sredstvo proti rudečici — na primer, če se smo spehali — umivanje z gorko vodo. Mrzla voda nas pač za trenotek ohladi, koža pa postane po njej še bolj rudeča, med tem ko po umivanju z gorko vodo trajno obledi. Pa tudi iztočni prehodi in potnih in tajnih stezic, ki jih vidimo brezštevno na obrazu, osobito na nosu, in ki tvorijo, če so zamašeni in zamazani, v obliki črnih pikic takozvane komedone ali zajedalce (Mitesser), ostanejo prosti in odprti; tako omogočujejo nemoteno izločevanje imenovanih žlezic, ki je izvor gladkosti in leska naše polti. Sploh je naglašati, da ne umivanje z vročo vodo ne kopanje in dolgotrajno bivanje v vroči vodi nikakor ne omlahuje kože in ne prozroči gub, kakor se splošno sodi. Nasprotno je kratkotrajni vpliv vroče vode mogočno dražilo tako za mišice obraza kakor za prožnost polti in vsled teh in že imenovanih vplivov ostane koža zdrava in mladostna.

Higijena ušes je tudi jako važna. Deloma bomo o nji govorili pri higijeni nosa. Tu naj najprej omenim, da je s higijeniškega stališča kaj malo priporočljivo, nositi uhanje. Pustimo to šego zamorkam in Hotentotinjnam, ki nimajo drugih toaletnih skrbi. Prebivalki Srednje Evrope pa nikakor ni treba, da si natak način kazi svoje telo. Zelo razširjeno mnenje, da pomagajo uhani proti glavobolu, da krepe oči, da nekako odvajajo slabe soke, je seveda prazna bajka. Pač pa je prebadanje uhlja vzrok hudim vnetjem, infekcijam in gnojenjem, kakor to često opažamo. Naglašati je torej, da je prebadanje uhlja kirurškiška operacija, ki se mora izvršiti z vso previdnostjo in z aseptičnimi instrumenti. — Uhelj in njega gube je treba vsak dan dobro umiti z milom in gorko vodo. Osebe, ki rade ozebejo, naj ne gredo takoj po umivanju na prosto ali pa naj si uhlja na lahko namažejo z lanolinom. Če so bila ušesa dolgo časa na mrazu, tako da nas kar pečejo in bole, ne smemo koj v gorko in osobito k peči ne. V mrazu so žile nekako otrpnile, v gorkoti pa se pripeti lahko ravno nasprotno, uhelj se kar zalije s krvjo, nakar sledi hudo vnetje in se napravijo mehurji po koži. Radi tega ostanimo nekaj časa v hladni sobi in si drgnimo uhelj z mrzlo vodo ali snegom, nakar šele lahko gremo v zakurjeno sobo. — Posebne previdnosti je treba pri snaženju ušes-

nega masla. Naglašati je, da malo masla prav nič ne škoduje, ker mora biti koža sluhovoda vedno z mašnabere, tako da ga opazimo v zunanji odprtini sluhovoda, odstranimo zjutraj lahko s koncem brisače ali kosčekom bombaža. Vsako drugo snaženje osobito uporabljanje žličic, gobic, lasnih igel i. t. d. je strogo prepovedati, ker se z njimi uho in sluh lahko neizmerno oškodujeta. Komur se maslo zasuši, tako da popolnoma zamaši sluhovod in prouzroča naglušnost in šumenje po ušesih, ta mora k zdravniku, da mu omeči in izbrizga ušesni zamašek. To izbrizganje zahteva mnogo previdnosti, zaradi tega naj ga nikdo sam ne poskuša. Le otrokom, ki si puste kaj neradi očistiti ušesa, izbrizgamo sluhovod od časa do časa lahko z ušesnim balončkom, majhnim balonom iz mekega gumija, ki ga je dobiti po lekarnah. Uporabljati moramo prekuhana vodo, brez velikega pritiska in po izbrizganju sluhovod dobro izbrisati z bombažem. — Majhni otroci si kaj radi vtikajo različne predmete, n. pr. fižolova, kavina zrna, pečke i. t. d. v ušesa, pa tudi v nos. Nikdar ne poskušajte sami odstranjati takih vrinjencev! Pri vsakem poizkusu jih boste le še globlje spravili v gladko in opolzko ušesno ali nosno votlino. V takih slučajih je treba takoj k zdravniku.

Preidimo k nosu! Malo čudno je slišati, ali res je, da je prava umetnost, pravilno usekovati se in da se mnogi ljudje temu nikdar ne priučijo. Vsekovanje ima namen, odstraniti v nosu nabrani sluz. Treba je torej, da zatisnemo z robcem le eno nosnico, iz druge pa krepko pihnemo sluz. Večina ljudi pa se vsekuje tako, da zatisne zdaj obe nosnici, zdaj pusti prosti in piha iz obeh naenkrat. Če pihamo pri zaprtih nosnicah, kar se ravno godi pri nepravilnem usekovanju, išče si nosni sluz svojo pot tja, kjer je prosta in kjer je najmanj zračnega pritiska, in to je v ušesno trombo. Zaradi tega sledi nahodu tako često vnetje ušes; ljudje se inficirajo sami, ker si pripihajo okuženi nosni sluz v ušesno trombo. Važno je torej, učiti otroke, usekovati se tako, da zatisnejo z robcem le eno nosnico in obenem krepko pihnejo iz druge. — Sedaj še par besedi o izmivanju nosa, o nosnih kopelih. Mnogi imajo navado, da si nos izmivajo, bodisi z irigatorjem, bodisi s posebnimi izpiralci. Komur ni to naravnost zdravnik ordiniral, ta naj izmivanje opusti, kajti vsaka tekočina je za nos nekaj tujega, ki draži sluzni-

co, ta naj pazi na sledeče: Če uporabljamo zgolj vodo, pridejati je tej malo kuhinjske soli, na $\frac{1}{2}$ kozarca prekuhane vode približno 2—3 zrna. Ta raztoplina odgovarja takozvani fiziološki ratoplini, to je, podobna je sestavi krvi in telesnih sokov in torej najmanj draži sluznico. Seveda je raztoplino uporabljati mlačno. Kdor si izpira nos z izpiralci, paziti mora na to, da tekočina ne vlije v nos pri nazaj nagnjeni glavi, da je pa nikdar ne srka vase. Sicer pride lahko v ušesno trombo in povzroči vnetje ušes. Kdor pa uporablja irigator, gledati mora na to, da pritisk ni prevelik. Irigator naj torej stoji le malo višje, kakor je glava. Med izpiranjem je treba mirno dihati, posebno pa je opustiti vsako požiranje, kajti pri požiranju se ušesni trombi široko odpreta, tekočina pride lahko v uho in povzroči vnetje. — Sedaj pa par besedi o rudečem nosu, bolezn, ki dela njih lastnikom obilo bridkih ur. Rudeči nos je ali učinek ozeblin ali posledica motenja krvnega obtoka. Glede ozeblin velja isto, kar smo povedali pri ušesih. Kdor ima občutljivo kožo, naj si jo zavaruje s tem, da jo nalahko namaže z lanolinom, kar se prav nič ne pozna. Z mrazom ne sme prehitro na gorko, temveč najprej v hladno sobo, pri čemer se nos otere s hladno vodo ali snegom. Veliko ulogo igrajo pri ozeblini nosa pri damah pajčolan, ki se primejo kože. — Neprijetnejše je, če je rudeči nos posledica motenega krvnega obtoka. Pozna se to na tem, da opazimo v koži najmanjše temnorudeče zadebelene žilice. Po navadi se tudi lica udeležujejo tega obolenja, često pojavljajo se tudi mozolji po obrazu. V najhujših slučajih te bolezn dobi nos znano obliko krompirja ali funtnice, ki jo ljudstvo smatra kot znak pijančevanja čisto po krivem, ker često obole za tem motenjem krvnega obtoka ljudje, ki sploh ne uživajo alkohola. Zdravljenje te bolezn je težavno, ker leži vzrok v krvnem obtoku vobče. Kdor boleha za tem, mora gledati, da ima telo vedno odprto, da se veliko pregiblje, da uživa lahko prebavljivo hrano (osobito nič ostrih, papričiranih stvari). Proti rudečici nosa pomagajo trenutni polivi s prav vročo vodo, tako vročo, kakor jo prenesemo. Za nekaj časa pa tudi pomaga, če damo na nos za par minut obkladek iz bombaža in čistega bencina (pri čemer je seveda paziti na luč in ogenj). Hujše razviti rudeči nosovi pa zahtevajo naravnost zdravniške pomoči, vibracijske masaže, elektrolize i. t. d.

Drgnenje z bencinom je tudi izvrstno sredstvo za premastno polt, ki ima torej preveč leska. V isti nameni služi tudi dobro poltni papir (Teintpapier), s katerim si obrihamo obraz.

Sedaj nekaj opazk o higijeni naših ust in zob. Kakor znano, je tudi v normalnih razmerah v ustni duplini vse polno bakterij, ki se tu vsled zastajanja jedil, v gnilih zobeh itd. posebno lahko razmnože in povzročajo različna obolenja. Znano je, da prodirajo roditelji najrazličnejših bolezn skozi usta v naše telo. Radi tega je temeljito čiščenje ust in zob ena prvih higijenskih zahtev. Glede zob je naglašati, da ne smemo čistiti le njih sprednje plasti, važno je, da čistimo tudi njih zadnjo plast in posebno potrebno je snaženje najbolj zadaj ležečih zob in koticov. Tudi ni vseeno, kdaj si čistimo zobe. Ponavadi se vrši to pri jutranji toaleti. A ne moremo odločno dovolj naglašati, da enkratno čiščenje zob na dan nikakor ne zadostuje. Zobe je treba snažiti po vsakem obedu, osobito pa zvečer, preden gremo spat. Podnevi se vrši vsled neprestanega gibanja ustnih organov pri, požiranju, grizenju in govorjenju nekako samočišče-

nje, ponoči pa, ko vsi organi mirujejo, tega ni; nasprotno se vsled odtoka nosnega sluzi v žrelno duplino razmere tako neugodno izpremenijo, da se v ustih nahajajoče bakterije posebno lahko razplode in pomnože. — Snaženje zob dopolnimo z izmivanjem ust in žrela. Grgranje, kakor se po navadi vrši, z znanim hrkanjem in hruščenjem, ni posebno uspešno, prste. Posledica so kurja očesa in pa ker je dokazano, da pride pri tem tekočina le do drgali, tako da se drgali same in pa zelo važna zadnja žrelna stena ne izmijejo. Če si hočemo tudi žrelno temeljito izmiti, vzamemo požirek tekočine v usta, nagnemo glavo nazaj in pustimo tekočino mirno teči navzdol, ne da bi jo požrli. Pri tem se izmije tudi zadnja žrelna stena.

Naglašati je, da je za čiščenje zob uporaba krtačice in dobrega praška ali kake paste mnogo važnejša, kakor izmivanje ust. Žrelo pa si izčistimo le s pravilnim grgranjem. Najboljši zobni prašek je zmleta kreda, kateri lahko pridenemo kapljico metnega olja. Kakšno tekočino pa uporabljamo za redno grgranje, je precej vseeno, kajti popolnoma se ustna in žrelna votlina sploh ne da razkužiti.

Nadaljevanje.

M. Stepančičeva :

NOVA ZADRUGA.

(Povest)

V čarobni krajinci — nekje v Jugoslaviji — med temnimi gozdovi na dalekosežnih poljanah, se prostirajo po holmih semintja vsa raztresena, skupina dvorcev in udobnovrejenih hišic, ki so vse okinčane z vrtiči, drevosadi in cvetličnjaki, ko da hočejo medsebojno tekmovali katera bi mimoidočega potnika jačje očarala. Vsaki zgradbi se pozna na prvi pogled, da nista le stavbarjev načrt ali predelava zidarskega mojstra pripomogla k divoti, ki jo ta skupina stavbišč učinkuje na občudujočega opazovalca, marveč, da je mičnost in lepoto povspešilo zlasti zanimanje, pridnost in okus njihovih gospodarjev, ki so po odhodu merodajnih rokodelcev takoj zrahljali vsako ped zemlje okoli svojega domovja ter jo uporabili za posaditev mladih drevesc, obmejnih grmičev, opletajočega bršljana, raznovrstnih rastlin in cvetic, le da je bilo njihovo bivališče tem prijetnejše, tem vabljivejše.

Naseljenci te prelestne pokrajine so bili še tik pred vojnim zaključkom le Nemci in njihovi pajdaši, takozva-

ni Nemškutarji. Sicer so bili ti poslednji prvotni domačini; že njihovi dedje in pradedje so prebivali tod s svojimi pristavami in kmetijami, z rodovitnimi njivami in sočnimi vinogradi, s svojimi bajtami in kozolci. Toda naraščaj — njihovi vnuki — so se dali pregovoriti od priliznjene besede prirojenopriljudnega Nemca ter zapeljati od ponujanega cvenka, pa poprodali kar so le mogli. In nekoga dne je — kakor da bi bila vabljen na ženitovanje — dospela cela gruča delavcev: kopačev, težakov in zidarjev, ki so se z mrzlično vnelo lotili izkopavanja, prenašanja in zidanja, da so kmalu potem — ko na povelje skritega čarodejca — stali dvorci in grajščinice skoro že dokončane, dočim so se dosedanji rokodelci zamenjali s tesarji in mizarji, s kovači in ključavničarji pa s pleskarji in kamnoseki. Drugi svatovski pohod, pravcato prazniško pirovanje pa so priredili Nemci sami — to je priseljeni gospodarji nakupljenih in dozidanih posestev — ko so se pripeljali na, s cvetličjem in zelenjem okrašenih lestvenkah, katerim so po-

nosno sledili vozovi nakopičeni z novim elegantnim pohištvom.

In že istega dne so iz smejočih strmostrešnih vilinov zabrenkale nežne citre, zadonele glasovirne strune in razigrano radostno je odmevala poskočnoukajoča nemška popevka čez brdo in ravan, čez livade, šume in dobrave, ko da namerava prekositi žgolenje ptic ali vsaj tužnomilo prepevanje slovenskih koscev in žanjic.

Kakor neposredni sosedje naseljenih ljudi, so začeli tudi domačini popravljati in zalšati svoje hiše, da bi ne zaostajali za onimi. Kaj bi ne, ko so jim v tem oziru celo tujci sami šli na roko z nasveti in bodrenjem ponujajoč jim brezobrestno posojilo v slučaju potrebe. Seveda niso Slovenci zavrnili dobrotljive roke zlasti, ker niso v svoji priprostosti niti slutili o kaki morebitni lokavosti, preračunjeni premetenosti in postranskih namerah prekanjenega Nemca. Z globoko hvaležnostjo so jemali posojila in poslušali človekoljubne opozoritve ter stopali ž njimi dnevno v trdnejše prijateljske odnose. Ko so pa bili sami med sabo, se kar niso mogli prečuditi, da se taka prava fina gospoda toli ponižuje, pogovarjajoč se skromno z njimi, kmečkimi bajtarji. Niso mogli tudi prehvaliti te nemške mladeži — polne spoštovanja in poslušnosti do lastnih staršev — pa tako marljive in delavne.

In kako ljubki so njihovi otročaji! Od malega do največjega, se tako radi igrajo in bratijo z našimi, ko da so se gugal v skupni zibeljki. Lepo tako! Le naj se naši kotalijo okrog njih; se bodo vsaj navzeli njihove spodobnosti in prijaznega vedenja! Tako so modrovali domačini, nedabi niti za trenutek razmišljali, da sta vsa nemška prijaznost in tovarštvo ž njimi trdno vračunjeni in zamotano zapleteni z načrtom novih grajskih. Niso razsojevali, da v stremeči podjetnosti naselitve na slovenski zemlji, in v prikupljivem obnašanju pa v posladkorjeni govorici tiči namen raznarodovalnosti ali vsaj stremljenje otrpniti in prevstrojiti Slovence v zanikerne in mlačne za narod in pleme, h kateremu spadajo.

In res se Nemci niso varali v svojem podvzetju. Kar ni storilo v teku desetih let povoljno njihovo občevanje med starimi, je učinila nemška mladina in ponemčevalna šola s slovenskim šolarstvom. Zato ni bilo tik pred vojnim zaključkom v tej naselbinici niti slišati več slovenske govorice. Še več! To, po zunanosti ta-

ko krasno selo, ki so je Nemci v svojem jeziku prekrstili v Smrečje, je postalo pravcato gnezdo najzagriženejših nemških sršenov, ki so mrzili in pikali vse, kar je bilo slovanskega, ter se krohotali vsaki pritožbi od strani slovanskih rodoljubov; kajti kadarkoli se je za bližnjimi goricami ali onstran rēčice vršila kaka narodna svečanost, tedaj so jo ravno izzivači iz prelestnega Smrečja naskočili z vso sovražnostjo, z vsem gnjevom in podivjano-stjo. Kar je bilo pri teh prilikah najžalostnejše in najbridkejše, pa je bilo pač to, da so bili z zaničevanjem najbolj obsedeni baš oni, ki so jim starši bili čiste slovenske krvi, oni, imetniki slovenskih priimkov. Slične so bile razmere še tik pred avstrijskim polomom; ob prestrelitvi habsburškega orla in ob osvoboditeljnem zažvenketu jugoslovanskega orožja pa je obupno završelo tudi skozi čarobno Smrečje, da so z naglico sokrivcev začeli Nemci spravljati in vezati svojo prtljago pa razglaševali na prodaj svoja res prijetna domovja in vzornolepo urejena polja. Edino le dve družini sta ostali v Smrečju; bili sta to obitelj nemškutarskega Potočnika in rodbina Nemca, barona Adler-ja.

* * *

Na prostornem dvorišču — ki je bilo ograjeno z visokim obzidjem ter obsegalo ogromen prostor v ozadju graščine Adler in na katero se je dospelo skozi pročelni uhod ali skozi postranske duri — so nekega pomladnega popoldne sedeli trije baronovi uslužbenci: kočijaž, ki je sedel pred vožarno lopo snažil vajeti, sobar, ki je s svojim platnenim prepasnikom in kopicco čevljev okoli sebe, izgledal kakor čevljarski vajenec, in grajski hlapec, ki je sedel na nizkem čoku popravljaval ogromnoso, dočim je vse okoli njega bilo razvrščeno razno orodje; on je namreč pazil na red in snago v hlevih, pri živini in vozovih ter oskrboval vse posle v vinogradih in njivah. Parkrat je prišla iz hiše na dvorišče tudi grajska dekla, ki se je smukala sedaj v kurniku, sedaj okoli golobjaka ali v pralnici ter se s to priložnostjo večkrat ozirala po svojih tovariših, da bi se bili kakor navadno — zlasti ko je gospoda z doma — spustili z njo v kratkočasen pomenek. Zaman! Danes je tovariši niti ne opazijo, preresno so zamaknjeni v svoj razgovor.

Sobar in kočijaž sta bila pristna Nemca, iz Draždan in Monakovega,

hlapec pa je bil Slovenec iz Herpelj, ki si ga je bil baron najel stoprv pred dobrim mesecem baš zato, ker so se bile razmere tako nenadno prekucnile in je gospodar zategadelj menil, da je za vsak slučaj morda vendarle pametno, umestno in oprezno imeti v hiši tudi človeka iste narodnosti, ki jo obvladuje nova država. Ta okoliščina je doprinašala, da sta Nemca potom hlapca — ki je bil sicer jako prebrisan in razumen — marsikaj izvedela, kaj se dogaja v Smrečju, dočim se je hlapec seznanjal s podrobnostmi, ki so se tikale gospodarja, njegove rodbine in grajskega posestva, kakor tudi z razmerami, ki so bile tod okoli pred preobratom.

— Danes, ko sem peljal barona mimo «Vile Mici», sem zapazil na terasi malo družčino — je povzel kočijaž Edmund.

— Najbrže družina kakega tržaškega Slovenca, v kateri je oče težak v prosti luki, mati pa branjevka — je porogljivo dodal Rihard, grajski sobar.

— Kaj govorita o dvorcu iz nasprotne višave? je vprašal Jože, grajski hlapec.

— Da! O oni lepi stavbi, ki je s svojimi gotskimi in pisanimi šipami obrnjena naravnost proti naši! —

— A! Tisto je nakupil res nek Tržačan pa nikaki priprosti ljudje, kakor mislite vi, Rihard, ampak imovit veletržec z imenom Martinčič, ki se to poletje z vsem vseli tukaj. Če ste pa vi, Edmund, že videl družčino pred dvorcem, tedaj so bržkone prišli na ogled, saj mi je njihov vrtnar včeraj pravil, da jih v kratkem pričakuje! —

— Hm, hm! Jože, ali ste bil že v onem našem vinogradu, tam gori na gričku, ki meji s pristavo? vpraša sedaj sobar, ki je vse, kar je izvedel, sporočal svoji gospodi.

— Mislite ono prostrano rdečeprepleskano hišo sredi vinogradov? Davi, na vse zgodaj sem se šulil tam okoli in se seznanil s kmetom. Tisto lepo kmetijo je nakupil nek gostilnar iz Gorice, ime mu je Podlogar!

— Kako pa je z «Vilo Ana», to je ono ob potoku, in z dvorcem «Berta» na razpotju nasproti razpela — se je zanimal kočijaž in pri tem lahko vzdihnil, ker se je spomnil pri tem na nekdanjo modrooko sobarico, služeko pri prejšnjih gospodarjih, ki so bili z baronom Adlerjem v prijateljskih odnosjih.

— «Vilo Ano» je kupil bogataš Cegnar iz Čičarije; «Vilo Berto» pa nek tovarnar Miljevec iz tržaške okolice.

— Ej! Te kupčije se pa vrše z bliskovito brzino, kakor kinematografske slike — je opozoril Rihard.

— Kaj bi ne — je opomnil kočijaž — ko jim že sama izmenjava denarja povspešuje kupčijo, ravnanje zgagajočih Italijanov pa izseljevanje. —

— Eno in drugo je resnično — dodaja Jože — in tako je sedaj že vse Smrečje v rokah Primorcev.

— Skoro vse! — je vzdihnil Rihard.

— Da! Izvzemši petero hišic tu na levi — je dostavil Edmund.

— Ej, če mislite one tu doli v dolinici — je opozoril Jože, vam moram povedati, da so že tudi vse razprodane; med kupovalci so tudi sami Primorci in ljudje različnih stanov — kakor nek učitelj, nek duhovnik, nek mizar, nek mesar in jestvinčar! —

— Potemtakem Smrečje kar lahko prekrstimo v Primorsko! je zaničljivo povzel Rihard, ki nikakor ni mogel preboleti nemškega pobega iz te rajske pokrajine, pobega, ki ga je bil provzročil nenadni preobrat.

— O, lahko, se je zasmejal Edmund, potem pa si tudi moramo predočevati, da tukajšnji potok ni drugega, kakor Soča ali celo Jadran sam.

— No, daleč jima itak nismo — je povzel Jože — in če Bog dà in pamet slovenska, se Jadranu in Soči lahko še bolj približamo, je dostavil pomembno.

Po teh besedah je skozi grajske dvoriščne duri prilomastil pes in v par skokih dirjal vse dvorišče, da so prestrašeno vsrftotali golobi in zakokodakale kure.

— Aha! — je vzkliknil sobar in opustivši svoje delo, si obrisal roke v prepasnik pa se podvizal v poslopje z opombo: Gospoda se je povrnila z izprehoda!....

Aleksandra:

Sanje gredo skozi noč.

Sanje gredo skozi noč,
skozi noč srebrnobelo,
njihov dih je sladkovroč,
njihovo srce veselo.

Rade povasujejo
nad vasico lahnospečo
in skoz okno sujejo
meni tiho, sladko srečo.

IVKA VASILJEVA, Celje:

MATERI V SPOMIN.

Tih in nem pozdrav Ti pošiljam, mati; pomlad mladosti in življenja vriska preko polj in trat, pojočih v razkošnosti cvetja.

Zakaj si nas zapustila, mamica, sedaj, ko žari zunaj solnce in smeh, cvetje in petje? Sedaj, mamica, ko se koplje moja mladost v solncu in žarkih in mladi maj hiti čez smejoče vrte...

Nisi mogla kljubovati neizprosni smrti, mati. Tvoje trpeče telo se je zastonj upiralo ledeni vihri; odšla si, in smejoči maj Ti ni mogel poljubiti hrepeneče duše!

Sama spiš, mamica, sama v tujini sredi maja, solnca in rož, ki ti pojo budnico lepšim dnevom...

Še enkrat si pohrepenela po našem jugu in Adriji; kako rada bi počivala v domači grudi, v naročju jasmína in solnca, v bližini sinjega morja...

Mati, kje ti je dom sedaj, kje jug, kje oljčni gaji?

VIDA:

RIBIČEVA HČI.

(Nadaljevanje in konec.)

Poteklo je leto. Koča ob morju se je še bolj nagnila. Stala je tam zamemarjena od prebivalcev, ki so bivali v njej. Nihče se ni zmenil, da bi olepšal njeno staro lice. Pogosto se je videlo prihajati starega ribiča iz nje. Opravljal je še vedno svoje večletno opravilo, a brez vsakega zanimanja. Jelo mu je mrzeti vse. Saj vsi njegovi upi so bili na tako njemu neumeven zahrbtnen način pomandrani in strti. Stiskale so se pesti prevarjenemu očetu, in grozna kletev je s težko pridržanostjo bruhtnila iz njegovega bolnega srca, na nizkotnega zapeljivca njegove edinke. Še večja je bila bolelost v njem, ker ji ni mogel dati duška, ker jo je moral prikrivati.

Kako tudi naj žali ubogo zapuščenno deklico, prevarjeno in zavrženo. Saj ni mogel zreti v njeno bolešno obličje, da bi ne zdrknila na skrivnem solza iz starega očesa. Zatorej je z neko čudno naslado odhajal na morje, da je tukaj daleč od zlih ljudi preboleval svojo tugo in bolelost. — Kakor top je postal za življenje, ki je vabilo okoli njega, slep za užitek in lepoto, ki ga nudi življenje na morju. V njem je z vedno večjo silo plamtela misel na osveto, na grozno

Mnogokrat ti je duša zaman zahrepenela po krasnih majskih nočeh. Da, mamica, takrat se je bliščalo morje v srebru in zvezdice so se lesketale na jasnem firmamentu, iz obale tja, čez mirno Adrijo je trepetal jokajoči glas mandoline. To je bilo takrat, mati, ko so žarele smokve in je mirno sanjala Adrija...

Sedaj Ti je dobro, mati! Spiš mirno spanje v tuji zemlji. A Tvoja duša raja po lepših gajih, kjer je večna pomlad in vedno smehljajoče solnce.

Tudi moja hrepeneča mladost, mamica, kliče v željnem koprnemju solčnih ravnin, sama je, kakor naša lepa domačija v objetju solčnih goric in belih domov.

O, mamica moja, duša upa v ustajenje, na svobodo naše domačije! Takrat bodo zavriskala jadra v solčni daljavi, zašumeli bodo oljčni gaji o naši razjarmljenosti, naši svobodni takrat mamica, ko bode zduhtel maj v svobodni zemlji, ponesem. Tvoj pozdrav sinji Adriji, tvoj pozdrav belemu domu katerega si tako vroča ljubila...

maščevanje za greh storjen hčeri njegovi: »Oj, znalo bodeš veličastno morje, kako se maščuje gospodar ugrabljenega bisera. — Ha, ha le pripravi se, podlež, na svoje plačilo, kajti to bo veliko.« Njegov smeh je v takih trenutkih hripavo in blazno odmeval, letel je dalje po morski gladini, kakor strah onemu, ki mu je veljal.

Večkrat je videl objokani obraz mlade deklice. Tihe oči so bile polne solz, a roke so se stegovale k njemu in blede ustne so prosile usmiljenja. — Stresnil se je. Nekoč ni bil tak ta obrazek, življenje je klilo na njem in ustne so kipele in prepevale njemu v edino veselje. Ljubil je to dekle, saj je bila njegov otrok, njegov edin spomin po rajni ženi.

Ah srečni časi polni tihe sreče in zamrlih želj. — Samotno je živel s svojo srečo, tam v samotni koči ob morju. Brezskrbno je veseljačil cele dneve s čolnom, in služil vsakdanji kruh z ribjim lovom, premalo je pazil na biser v koči. Prišel je tat ropar, morilec in zavratno ugrabil njegovo bogastvo. Proč je sedaj njegovo življenje. —

Včasi se je njegov bolni duh zbistril in takrat je celo z veseljem pestoval malega vnuka, ki ga je tako ugodno

gledal, in z malimi ročicami božal njegovo staro lice. Smililo se je staremu očetu nedolžno dete. Še več si je tedaj prizadeval, da bi raztreseno Anico nekoliko oživel.

Kar čez noč se je izpremenila njena usoda. Izginilo je prejšnje brezskrbno življenje. Za sam trenotek sladkosti morala je plačati celo svojo lepo mladost, in razen tega, koliko sramote in ponižanja je vžila. Ali ni njena usoda zapečatená: »Ah usoda, grozno si se maščevala za moj nepremišljeni koraka. Ali se vrne kdaj on, ki mi je tako sramotno ugrabil moje dobro ime, ki me je tako lahkotno omamil?«

Njene misli so blodile Bog ve kod, le pri dogodkih, ki jih je preživljala v sladki opojnosti, so se ustavljale. In zopet so se vrstile slike pred njo. — Takrat kmalu po njegovem skritem odbegu, ko je videla začudene očetove poglede polne nemih vprašanj in zahtevajočih pojasnil; o, bilo je strašno. — Ljubila je otroka, ki je prišel na tako njej neumeven način na svet. Vršilo se je vse kakor v sanjah. Saj še sedaj ji je prikrita tista čudovita tajnost. Kdo naj ji jo razkrije, sama tako sama je z nevednim četetom, in z očetom ki je včasih tako čuden. Bala se je zanj, kot da bi slutila da namerava nekaj...

Pred svojo hišico sedi stari ribič in čeravno je komaj ustal in postelje, izgleda ves spehan in zmučen. Strašne sanje je imel:

Tam doli v Italiji, v obmorskem mestu, kjer je vse vrvelo in vživalo lepoto življenja, vse razen ubogih siromakov, katerim ni dano okusiti prelest tega sveta, tam se je v večernih ulic potikal mož srednjih let. Njegova obleka ni bila ukrojena po tamošnji šegi, njegovi koraki so bili nestalni. Zdaj pa zdaj se je sunkoma ustavil mrmral je nekaj sam zase. Naokoli je bilo vse tiho njegovih načrtov ni motil nihče. — Mir, ki je kraljeval tod, ni našel odmeva v razburkani duši tega moža. Nekaj belno-groznega je sevalo na njegovem obrazu, kakor da je utisnjen pečat gotove smrti na njegovem čelu.

On je danes tukaj da dopolni poslednjo nalogo. Izginil je z doma, da poišče roparja hčerkinine nedolžnosti. —

Črte njegovega upadlega lica so se tužno izpreminjale. In ta mož je bil prav on, on stari ribič.

V tem tujem daljnem mestu je sklenil izpolniti kar je vršelo po

njegovi težki glavi. Poiskati gospoškega gizdalina v babilonskem mestu, zaupajoč je v svojo srečo in pravičnost usode, da mu ga dovede v roke, da izvrši po njem usoda njegovo zasluženó kazen. S podvojeno močjo je šinila po njem misel na osveto, in žalostno je dejal: Moj revni otrok, s kakšno brezbožnostjo se je poigral objestnež s tabo. Kakor nepotrebno igračico, te je brnil od sebe ko se je nasitil ob Tvoji nedolžnosti.

Ubožica in Ti sanjariš s trdno gotovostjo, da se nekoč povrne v našo samoto. — Toda zdaj bodeš maščevana, hčerka moja. Ubožica! Odpusti svojemu očetu, — ravnal je kakor tisti, ki ljubi svoj rod kot najdražji zaklad. Glej žrtvuje se za Tvoje zmote. Ne bova se več videla, saj težko da izveš kje mi je grob.

Mehka noč je snivala nad južnim mestom. Na nebu je migljalo stotine zvezd, globoko pod njimi se je zibal na morju mal čoln in v njem se je gugal elegantni mehkužni Kamilo; leno je udarjal z vesli, da se je čoln komaj premikal naprej. Ljubše je bilo tako njegovemu lastniku, saj je tem lažje sanjaril o svojem lepem raskošnem življenju. Samo, da je on užival in pil iz polne kupe, tudi če je pri tem kdo jokal in trpel.

Smejal se je svojim nakanam svo-

ji puhli prešernosti. Naravnost oboževal se je sam sebe, in njegove vesele misli so letele vedno višje...

Nebo se je zdajci stemnilo, in zvezde so izgubile svoj prejšnji lesk. Kamilo je še vedno sanjal, v tem pa je pridrčal mimo tuj čoln, istočasno je nekdo skočil iz njega v njegovega. — Zdajci je začutil silno bolečino v glavi, nekdo ga je napadel; zbral je vso moč, da se otme. Tedaj pa je zadonel tik ob njem blazen smeh, vesla so padla v vodo. Zdrznil se je, moči so mu odrekle. — V tem hipu je videl pred sabo in spoznal mračni obupni obraz ribiča, očeta njegove žrtve, ki jo je ostavil v koči kraj morja. Blazen krik je pretrgal bajno tišino, nato se je slišal težek padec, voda je visoko zabrlizgala okoli dvoje samotnih čolnov, ki sta se zibala sredi širnega morja. Maščevana je bila ribičeva hči. — Kakor bolesten vzdih je jeknilo iz morja, in poletelo kot zadnji pozdrav bednega očeta, čez vso širno gladino tja k njegovi zapuščeni hčeri.

Čudne sanje so to bile, ki so ribiča vsega izmučile a ga sedaj dražile kakor spomin naj jih uresniči. — — — Iz notranjosti je zdajci prijekalo otroško jokanje, ki ga je zdrznilo, zdramilo kakor božje svarilo. In pogledal je ribič k nebu in vzdihnil: O Bog ti mu poplačaj!

M.:

O DELOVANJU SLOV. ŽENSTVA.

Naobraženo, trezno in samostojno misleče ženstvo je najgotovejše jamstvo napredovanja vsega naroda.

Veliki Norvežan Henrik Ibsen je dejal že pred 56 leti: »Ženske so, ki bodo rešile ljudska vprašanja, toda rešile jih bodo kot matere; kot vzgojiteljice samo na ta način se more to zgoditi in v tem je velika naloga žensk...« Da pa morejo te matere povoljno izvršiti naloženo jim delo, morajo biti celi ljudje, krepke in prosvetljene osebnosti, ki poznajo resnobo življenja in se zavedajo docela svojih dolžnosti in svoje važnosti.

Vsakdo, ki opazuje slovensko javno življenje, ki hoče biti nepristranski in pravičen ter se ne boji resnice, četudi je neprijetna, mora priznati, da so naše stranke veliko zamudile, ker so obračale premajhno pozornost na ženstvo, pač po zastarelem filistrskem geslu: »Mulier taceat in politicis.« Ako je resnično, da nam je prijatelj dober, sovražnik pa koristen,

moramo pravično priznati, da so reakcionarci vse bolj in prej spoznali pomen ženske za narod in so znali tudi v tem oziru obrniti vodo na svoj mlin.

Židovska tradicija: »Mož bo nad tabo gospodoval« se je globoko zajela v slovensko mišljenje in načelo Mosesovo živi še v XX. veku p. Kr. Slovenci so smatrali in deloma še smatrajo žensko za delavko ali za množilko zaroda ter v najboljšem slučaju za okrasek hiše. Zato naj se ženska ne vtika v javnost, zlasti pa ne v politiko, saj bi zaradi tega »trpelo in bilo onečaščno sveto rodbinsko življenje.« Tako pravi še danes marsikak »naprednjak«, ki se popolnoma po nepotrebem boji za svojo udobnost.

Pri nas se je pripetilo, da se je nekdanj znan napreden političen list posmehoval smelemu nastopu naprednih Angležinj, ki so si v kratkem času že priborile vsaj nekaj političnih pravic. Seveda so miljoni

pridobivajočih Angležinj daleč v izomiki pred Slovenkami in tudi pred velikim številom Slovencev.

Strah pred žensko emancipacijo so pozročile pač nekatere pretiranke, katerih baš resno ženstvo v svojem stremljenju najmanje spoštuje. Toda vsak boj rodi take izrastke, ki ideji več škodujejo kakor koristijo. Resnica pa je, da takozvani tretji spol med zdravim in resnobnim Slovanstvom ne najde nikakih tal, najmanje pa v Slovencih. Vsekakor se Slovincem ni treba bati, da bi bila ženski pogubna pot v svobodno življenje, v razne poklice in stanove ter tudi pot v politično delovanje. Nikakor več na ženi one omejene nedolžnosti in plašnosti kakor najlepšo čednost. Ta čednost naših prababic je bila v resnici navadno le nevednost in nepomagljivost. Bogata zrelost in zmožnost, slediti možu v najresnejših, najvišjih in najdražjih stremljenjih, to velja tudi že danes nekaj. Možje velikih in kulturnih narodov so že vvrstili ženske v svoje bojne vrste, da hodijo ista pota in zasledujejo energično in samozavestno iste cilje. Le med našimi Slovenci se — žal — nahajajo možje, ki svoji so-progi ne pripoznavajo enakopravnosti in jo hočejo držati v jarmu inferiornosti in suženjstva, iz katerega naj bi ne zinila niti glasu protivnosti čeprav bi bil upravičen.

Da je pa enakopravnost ne le mogoča, ampak tudi koristna, dokazujejo mnogi prelepi uspehi žensk raznih narodov na literarnem, umetniškem in znanstvenem polju. Ako so ženske dandanes že samostojne zdravnice, vseučil, docentke, uradnice, veletrgovke, umetnice, urednice malih a tudi velikih in uglednih listov, časnikarke, odvetnice, predavateljice, in dr., potem morejo ženske tudi samostojno izvrševati svoje državljanske pravice. Kakor kažejo uspehi v nekaterih ameriških državah, je naobražena ženska tudi zrela za politično delovanje. Dandanes so ženske že samostojne obrtnice, trgovke, tvorničarke in podjetnice, katerim je podrejeno celo krdelo moških uslužbencev. In zato se je zgodilo, da se je odlični Čeh dr. T. Masaryk, že v nekdanjih sejah avstrijskega državnega zbora, izrekel z vso odločnostjo za volilno pravico ženstva ter za politične pravice žensk. V svojem znamenitem govoru je dr. Masarik izjavil, da je prepričan, da bi prinesle ženske pri vseh narodih prav zdrav element v politično življenje, češ: »Ženske niso tako udane alkoholizmu kakor

moški, zato so zdravejše, in prav temu dejstvu se imajo moški zahvaliti, da sploh fizično žive!»

Nemale važnosti za ženstvo je potemtakem nedavni odlok italijanske vlade, ki podeljuje ženski moč volilne pravice!

Enakopravnost dosega vsak član človeštva s kulturo in s produktivnostjo. Da morejo postati naše ženske kdaj enakopravne moškim, jim je treba torej enake kulture in po tej enake produktivnosti. Da pa je to mogoče, je treba našim ženskam v prvi vrsti več šol in višje izobrazbe. S tem pride že sama po sebi in neizogibno naša socialna in politična enakopravnost.

Treba je torej skrbeti, da se postavi ženstvo na lastne noge in bo mislilo s svojo glavo.

V Trstu in v Gorici n. pr. se je že ustanovilo žensko društvo in ustanovi se v Postojni, Idriji i dr. Ko se pridobi ženstvo inteligentnih krogov, bo treba stopiti med širše plasti naroda ter se pobrigati za delavke in kmetice. Ne bo lahka ta naloga, a izvršiti se bo morala.

Tako se bo slovensko ženstvo polagoma gibalo in iskalo stike z ženskami medseboj. Skušalo se bo organizirati, kar je velikega pomena.

Ženske v tujini so že davno spoznale važnost organizacije, saj šteje »Svetovna ženska zveza«, ki se je ustanovila na poziv Američank, nad milijon žensk in na sto in sto ženskih društev. Kakor so avstrijske Nemke in Madjarke razumele moč in silo ženske organizacije ter so si že davno ustanovile »Bund der österreichischen Frauenvereine« in ogrsko žensko zvezo s svojim središčem na Dunaju in Budimpešti, kakor se je preskrbela Jugoslavija z močnim ženskim kolom tako naj tudi naše stremljenje gre danes predvsem za ciljem, da se združimo vse slovanske žene! Naša narodna dolžnost, naš narodni ponos nam ukazuje, da v zvezi velikih ženskih svetovnih organizacij nastopimo kot mogočna slovanska vrsta, da podpramo delo svojih mož, ki se bojujejo za uveljavljenje raznih pravic.

Govor in nastop jugoslovanske zastopnice g.e. Milčiničeve na letošnjem ženskem kongresu v Italiji zasluži vso pozornost in priznanje.

Toda, da moremo uveljaviti sebe, je treba zlasti Slovenkam vzpodbude in pomoči od strani slovenskih naprednih mož. Treba nam je le simpatij, vzpodbude in razumevanja od strani moških. Ti naj bi vedno naglašali, da hočejo delavnih, razumnih in zares

narodnočutečih ter plemenitih žen in deklet; le tako moremo vzgojiti duševno in telesno zdrav narod. Seveda morajo ostati moški tudi dosledni v dejanju!

Tudi možje po malih mestih in na deželi naj bi ravnali takisto ter skrbeli za čim višjo žensko prosveto in za to, da se pritegnejo Slovenke povsod k resnemu narodnemu delu. Le kadar bomo imeli razborito, dovolj prosvetljeno, resnobno misleče in narodno zavedno ženstvo, bo ideja napredka in svobode pognala krepke korenine v našem narodu. Drevo brez korenin ne uspeva, a tudi narod brez izbraženega ženstva nima jamstva svetlejših bodočnosti. Ne začnimo zidati hiše pri dimniku, nego zidajmo jo pri temelju, ki je očesu skrit! Ženske naj stopijo v krog vseh nanovo nastajajočih dolžnosti, zlasti v one ki jih zahteva zdravilstvo, saj gre v prvi vrsti varovati zdravje in s tem najdragocenejši zaklad naroda, številno in vrlo potomstvo. Osvojimo si najprej ženo in rodbino, potem si osvojimo stanova in končno tudi ves narod!

FRAN ŽGUR:

Uspavánčica

*Mraka so zavese pale,
ptičke v gnezdecih zaspale —
a odprle so oči
zvezde, hčerke noči...
A če so zaspali ptički —
so ustali murni, črički —
ptičkam v gnezdecu mehko,
uspavánčico pojô.
Komur čista v Bogu duša,
pesemco to rad posluša: —
Z zvezdo vsako govori,
s ptičko, ki že v gnezdu spi...*

S. V ALBUM.

Ne pravi nikomur nikdar,
da tvoja usoda je kruta!
Za boli je svetnost brez čuta,
ji zanje le v videz je mar.
Ne pravi nikomur nikdar,
da strti so ti ideali,
saj so jih ljudje poteptali,
ki vzori jim niso nič mar!
V očesa milino in kras,
nikdar ne posajaj, ti upov!
Najčešče prikriva sto strupov
najzalši, najmilši obraz!
Ne pravi ti, svetu, nikoli
če žalost razjeda ti dušo...
tedaj še le boš mu povolji,
ko legneš tja v ilovno rušo!

M. Gregoričeva:

GRINTE.

6.

Mala društvena sobana je bila skoro napolnjena. Delavke po obleki in tudi dame le po obleki; prave kmetice in tudi prave gospe; prave rodoljubke in le navidezne zavednice; vseh po nekoliko se je bilo odzvalo klicu in pozivu ter se udeležilo občnega zborovanja.

In tedaj se je dvignila izza mize ena izmed že obstoječih odbornic, pozdravila navzočenke v desno in levo in ko je pojasnila pomen in važnost društvenih smernic, je prešla z rodoljubno skrbjivostjo v obrazu in prijateljskim nasmeškom krog usten k vzpodbudi ter vneto, vznešeno in proseče opozarjala: Morda obstaja med nami razlika po sloju, imetju, stanu in izobrazbi ali ta razlika naj nas nikakor ne razdvaja in ovira, da smo si v društvenem snovanju prave prijateljice, ki cenijo in se posvetujejo, da smo si prave sestre, ki se res ljubijo in si druga drugi pomagajo v narodnem podvzetju, v narodnih težnjah v vseh narodnih potrebščinah sploh. Kajti, dasi nas je mnogo, nas je vendarle še prepričilo, da bi zamogle pogrešati eno samo, ki ima vse sposobnosti, dobrovoljo, spretnost in veselje do društvenega delovanja in kar je glavno, v srcu ono sveto narodno zavest: da je treba stati neprestano in pripravljeno na straži, kadarkoli pritiče koristiti svojemu ljudstvu, lastnemu rodu, zlasti v teh bridkih dneh, ki jih mi — zapuščeni — moramo preživljati tu doli ob Jadranu! V to svrhu, sestrice mile, vam kliče rodoljubne čiste vesti: Strnimo se trdno druga k drugi in tudi ako utegne kliti med nama kako nesoglasje, pogledajmo si odkrito v oči in prisrčno si sezimo v desnico v iskren dokaz, da med nama ni smisla za mržnjo, ni svojstev za sovraštvo, ni kali za ogabno zavist!

«Kako je bilo na zborovanju? Si-li imela svoj nagovor?»

«Imela, kajpada! Oj, vse polno je bilo prisotnic, kar me izredno veseli že zato, da je bil «fiasco» predsednice tem očitnejši!»

«Kako to?»

«Eh! Z vso brezobzirnostjo smo jo sunile z odbora; blagajničarki pa namignile za prihodnje leto! Hi, hi!»

«Morale pa bi vendarle vpoštovati izobrazbo, delovanje in morda še kaj drugega... ravno pri onih dveh!»

«Saj ravno zato sta nam tako zoperni!»

«Oh ta naša mesročna slovenska zavist!»

.....

MOJMIR:

TOLMINSKI GRAD.

(Fantazija.)

V tolminskem zvoniku je odbilo dvanajst. Iz tal zraste dolga procesija in roma na Grad. Pot se vije okoli hriba kot kača. Prvi so že na vrhu, a konca ni nikjer.

Zreš starce in otroke, može in žene. Vsi so globoko upognjeni. Na rokah se jim poznajo črni žulji. Nizko pod čelom jim žari dvoje oči, ki zreta jezno proti vrhu. Pesti jim stiska gnev.

«O zidovje, vrni nam očeta! Saj ni bil šam, če ni mogel plačati davkarja.»

«Vrni mi sina! Vrni ga materi!»

«Vrzi na dan ono zver, ki mi je vzela ženo!»

«Meni je vzel hčer, brezstidnež.»

«O zidovje, zakaj nisi pokopalo vseh pijavk, ki so nam srkale kri? Zakaj si jih branilo brezsrčneže, ki so nam pobijali očete in mladeniče, skrunili žene in hčere? Kdo jim je dal to pravico? Saj so prišli na svet goli kot mi. Zakaj bi samo žrli, zatirali in sovražili?»

Razvalina, vrzi na dan vse one zveri, da jim stremo glave!»

Oj kamenje, pomnik našega suženjstva in trpljenja, zakaj si branilo toliko časa naše sovražnike? Glej kamenje! Pobrano si bilo na naših travnikih in lazih, naši očetje so te s solzami in s krvjo oblivali predno so te vdělali v zid. Priča si bilo neštevilnih grozodejstev in krivic.

Govori, daj!

Povej našemu kmetu kar si videlo. Odkri mu rane, ki mu jih je stoletja sekal tujec, tujec, oh, ki jih še seka.

Vsako noč, ko odbije v tolminskem zvoniku dvanajst, roma dolga, brezštevilna procesija na Grad... duše so to naših dedov, okostnjaki so to našega naroda, mučeniki so to, mučeniki sedanjosti....

UGRABLJENI CVETovi.

Vsejali mi v dušo
duhtečega cvetja
pomladni so dnovi...
a vzeli ga strli
so vihri v jesenski
usode valovi...

Fr. Ks.

Fr. Ksaverija C.

Vse zeleni...

Vse zeleni....

in tihi gaj
in skrivni log
brsti....

Vse zeleni
se radosti
pomladnih dni.... —
Le v duši moji
upov sto leži —
molči....

IVKA VASILJEVA:

ANICA.

Poznali so vsi Anico, lepo blondinko 14tih let, drobnega pikantnega obrazka in živih, temnih oči polnih simpatije. Vsako jutro je prihitela na trg s koškom cvetlic v levici, vsa srečna in vesela.

«Glejte vabljive duhteče vijolice», klicala je mimopešcem, ki so se radovedni ustavljali pred nežno osebičo. «Vzemite kamelije, tulpe, ciklame.» je čebljala in njene žarke oči so pomosno zrle na pisano reklamo v košku. — A tudi za Anico so prišli dnevi tožni, trpeči. Slana je padla na nežno cvetko, da je morala kmalu zveneti.

Vojna, strašna, grozovita je uničila mirno družinsko življenje. Aničin oče je moral zapustiti dom, svoje drage, dati slovo rodni grudi, in vendar... V zadnjem trenutku je stekla Anica na vrt, natrgala belega jasmína in zimzelena ter s solznimi očmi ponudila očetu: »Na, papaček, od svoje Anice!« Poljubila ga je ter odbežala.

Odslej ni več Anica tako pogostoma obiskovala trg, le ob nedeljah in večjih praznikih. Ali ni bila več ona vesela in živahna Anica. Kot plašen piček brez smehljaja na trdo stisnjenih ustnicah, je sedela v kotu ter melanholično ponujala cvetke. Uboga deklica!

Družini je bila ugrabljena edina opora, oče. Mamica že bolehná, ni mogla opravljati gospodinjskih poslov; vrt je bil ugrabljen najlepših cvetkov, a tako ni bilo Anice več na trg...

Minulo je pol leta. Trudno, sivo nebo se je vzpenjalo nad mestom, nad ljudmi, ki so se trudni izgubljali v sivkasti megli. Na levi strani mesta se je vila ulica barak, nizkotnih stanovanj, bivališče beguncev in vojaška bolnica. »O ubogi bratje! Gotovo

vsak izmed njih hrepeni po koščku južnega azura, po ljubkem šumenju valov ponosne Adrije...»

Na pragu begunske bolnice je čepalo raztrgano deklè. Nihče se ni zme-nil za njo, le malokdo je vrgel malo-marno pogled na ubogo siroto. Noben žarek prijaznih oči, noben pramen jesenskega solnca ni mogel poživiti srce uboge Anice. Da, ona Anica, iz-

gubljena sirota z ugaslimi očmi...

»Hočem videti mamico«, je mrmra-la venomer pred se. Deklica je izgu-bila um...!

Ze itak slabotna osebeca je podleg-la hudi živčni boleznì; Beg od doma, mamina prezgodnja smrt, skrb za dobrim očetom, vse je tako vplivalo na nežno telesce, da se ji je zmračil um! Mamica, pokopana v tuji ze-

mlji, zapustila je venečo cvetko sve-tu in njega viharju.

Teden na to ni bilo Anice več pred bolnišnico. Nihče ni vedel kam je iz-ginila, a nekega dne so jo našli mr-tvo zunaj mesta. — V tujini je leža-la na mrtvaškem odru vsa pokrita z krizantemami in zimzelenom — uboga Anica — uvela rožica med zadnjimi jesenskimi cvetkami.

DROBTINE

O KNJIŽEVNOSTI SPLOH.

Književnost ali literatura je skupi-na duševnih izdelkov v besedi ali pi-savi.

Književnost je leposlovna, po kate-ri se razodeva dobro, pravo in lepo v prijetni obliki in z mično besedo, ali znanstvena (učena), kateri so predmet razna znanstva. Leposlovni izdelki so: pesmi, pravljice, pripo-vedke itd.; znanstveni: sestavki naravopisni, zgodovinski itd.

Leposlovje se loči, v narodno, ki je pognala kali naravnost izmed prostega naroda, in v umetno, ki ob-sega izdelke posameznih pisateljev.

Beseda v pesniških izdelkih je bo-gata in umetno vezana; zato se zo-ve pesniški jezik tudi vezani govor.

Lepa jedrovita beseda in lična vnanja oblika je pesmi neogibno po-trebna. Lepoto govora in ličnost vnanje oblike pospešujejo posebno prispodobne (trope) in liki (figure).

Prispodobne so tisti izrazi, ki naz-nanjajo stvari, lastnosti in dejanja bolj umljivo, ko tem pristojne bese-de.

Liki so pa tisti izrazi, ki se ločijo od pravih, lastnih samo po nena-vadni razvrstitvi govornih delov.

K prispodobam spadajo:

1. **Metafora** ali prenosba, ki je nastala po zamenjavi raznih, pa med seboj spodobnih pojmov. Raba metafor je kaj raznovrstna in pesmi posebna lepšava; po njih se daje pes-niškemu govoru živahnost, jasnost in krasota.

Metafore so:

a) samostalne n. pr. Cvet življenja (= mladost); ogenj besede (= sila, moč); pamet je svetilo človeškega uma.

b) pridevne, n.pr. sreberni (= ko srebro beli) las; trnjev (= težaven) pot; solnčne (= obsijane) višave; zlati (= srečni) vek.

c) glagolske, n. pr. Veter brije (= ostro piše); zemlja rodi (= prinaša sad); jezero divlà (= divje razgraja); valovi se tepò (kopičijo drug nad drugim).

Metafora, obširnejše razpredena, se imenuje alegorija.

2. **Ironija** je prilika, katere pravi pomen je v nasprotju s tem, kar be-seda na videz oznanja. Jako zbadlji-vi ironiji pravimo sarkazem, n. pr. sramuj se starih, lepih nprav očtovich! Le pojdi in prodaj svojo dušo, v dar jemlji dobra, bodi drugim hlapec, ker nečeš biti samsvoj gospodar.

3. **Hiperbola** je prispodoba ktera stvari, lastnosti in dejanja čez me-ro povečuje ali zmanjšuje, in je torej povečevalna ali zmanjševalna, n. pr. Trpim kakor kamen na poti (= zelo trpim). Desnica, če vda-ri, razruši ko tresk. V prah spremeni-mo vražno pošast.

O stihih ali verzih.

V znanstvenih spisih nam služi nevezana beseda ali proza, ktera mo-ra biti pred vsem drugim pravilna, jedrovita in jasna. Pesniškemu jezi-ku prijetno obliko ubrati, uči stihoslovje t. j. nauk o stihih ali verzih, ktero uči merjenje zlogov, njih ve-zavo v stopice.

Merjenje zlogov. V slovenščini se merijo zlogi po naglasu ali povdarku. Breznaglasni zlogi so kratki, naglašeni dolgi. Kratkim zlogom se daje znamenje, dolgim —, n. pr. ne-dolžnost, potop, morje.

Enakomerna spreminjava kratkih in dolgih zlogov se zove pevska mera.

Stihì so po pevski meri umetno ubrane vrstice; po številu stopic so stihì dvo-, tro-, četvero- ali petero-stopni; pa se jih nahaja tudi več-stopnih. Najnavadnejši stihì ali ver-zi so v slovenščini:

1) trohejski, v katerih razodevamo najrajše mirna in resnobna čutila. Slovanskim narodnim pesmim so trohejski verzi najbolj po godu;

2) jambijski, ki so sosebno pri-kladni za krepke in strastne počutke;

3) daktilski, ki so sploh veselega, v zvezi s troheji pa slovesnega zna-čaja.

Daktilskih verzov je najvažnejši šestomer(hexameter), to je tisti še-sterostopni stih, katerega šesta sto-pica je vedno spondej ali trohej, pe-ta vselej daktil, štiri prve pa daktili ali namesto njih troheji ali spondeji. Včasì je šestomeru v družbi petomer (pentameter), ki se loči od xestome-ra samo v tem, da je njegova tretja in šesta stopica enozložna, in mimo pete tudi četrta vedno daktilska. Zveza petomera s šestomerom) se zove elegijski vers ali distihon.

Kratki zlog pred dolžino v prvi sto-pici se imenuje nastop.

Omeniti je treba tudi odmor (od-dihljaj, caesura), ki je navadno med drugo in tretjo stopico, kjer se bralec nekaj oddahne in z glasom premlk-ne, in pa povzetje samoglasnikov, ko se včasì dva samoglasnika, na kon-cu ene in od kraja druge besede, v povzameta dvoglasnik, n. pr. V ru-meno solnce ozira se solnčnica.

Rima ali vjema je soglasje eno, dvo- ali več-zloženih besed, od kore-ninskega samoglasnika naprej, na koncu vrstic. Včasì se nahaja rima tudi sredi vrstic.

Enozložna rima ali vjema se zove čvrsta ali moška, dvo-zložna mehka ali ženska, trizložna pa tekoča. Po vrsti, v kateri se soglasno ubrane vr-stice prebirajo, so rime:

1) zaporedne, ako se vrstè soglas-ne vrstice druga za drugo.

2) prestopne, če se vjema prva s tretjo, druga s četrto vrstico.

3) zapletene, če prehaja soglasje iz enega vrstičnega oddelka v drugi.

Južnim literaturam rabi večkrat namesto rime asonanca, t. j. ponavljajo se ti isti samoglasniki sredi besed. Severnim pa aliteracija, v kateri se ponavljajo ti isti soglasniki v začetku besed. Namesto posameznih glasov ponavlja slovenščina rajše

Kitice ali strofe razpadajo v domače in v tuje. Domače kitice imajo navadno po štiri, šest ali osem vrstic; včasih jih je v kitici samo po dvoje, včasih pa celo po deset ali več vrstic.

Iz novejših evropskih ali jutrovnih jezikov so doslej v slovenščini sem ali vsč verzov v celoto ubrani pesniški odstavki, ki se v tej isti sestavi večkrat ponavljajo.

Kitice ali strofe so iz dveh, štirih ter tje navadne:

1) Tercina, ki šteje po troje peterostopnih jambijskih verzov.

2) Stanca (otava rime), ki ima po osem peterostopnih jambijskih verzov.

3) Decima, ki je zložena iz dosetih cele besede in vrstice, kakor je razčeterostopnih trohejskih vrstic.

4) Nibelungova, ki šteje štiri šestestopne jambijske verze z enim nadštevilnim kratkim zlogom.

O pesniških izdelkih.

Snov ali predmet dohaja pesniku iz človeške notranjosti (lirika), iz vnanjega sveta (epika), ali iz zveze vnanjega sveta s človeško notranjostjo (dramatika); lirika, epika in dramatika so torej podstavne vrste vsega pesništva.

Nekterim liriškim in epiškim izdelkom je glavni namen poduk (didaktika).

Liriško pevno pesništvo je mnogovrstno, kakor je različna stopinja pesniške navdušenosti. Ime so dobilo liriške poezije od lire, s katerim orodjem so starodavni Grki petje spremljali; mi pa je imenujemo tudi pevne, ker so večidel za petje pripravne. Najnavadnije liriške poezije so:

§ 32. **Pesem** je vsaka pesniška cvetica, ki razodeva v blagoglasni besedi in v priprosti obliki, da je za petje pripravna, naravne počutke človeškega srca. Vse v pesmi bodi naravno, nežno in olikano, da bralcu in poslušavcu srce ogreje; zato je pesmi rima neogibna potreba.

Pesmi se ločijo v narodne, ki je poje priprosti narod od roda do roda in o katerih se ne vé, kdo je je zložil, in v úmetne, ki so je zložili posa-

mezni izobraženi pesniki. — Národna poezija je verno zrcalo národovega življenja in tako rekoč cvet njegovih misli in čutov.

Elegija ali žalostinka je liriška pesem, v kateri pesnik z mirno dušo razodeva svoja britka čutila nad nestanovitnostjo, in goljufovostjo vseh posvetnih reči.

Kantata ali popevka je pesem, na več odstavkov razdeljena, ki v dramatiški obliki vzvišene občutke in misli o Bogu, o naravi, o življenju itd. pri raznih svečanostih v posamnih ali združenih glasovih razodeva. V vsaki popevki ločimo spev (dvospev, trospev), in zbor (kor), v katerem se družijo vsi glasovi. Popevke so po obsegu posvetne ali pobožne; poslednje imenujemo tudi oratorije.

Oda je tista liriška pesem, ki je z najvišim navdušenjem in svetim ognjem visoke misli in čute s pesniško vnetimi besedami razodeva. Bog, človeštvo in narava so odam najvrednejši predmetje. Beseda v odi je živa, žarovita, vzvišena in polna pesniških skokov: oda je tako rekoč cvet navdihnjene človeške domišljije. Ode pobožnega zapopadka se zovejo himne.

Sonet je liriška pesem, spletena iz 14 peterostopnih jambijskih verzov, ki so v štiri kitice ubrani. Prvi dve kitici imate po štiri vrstice z objemnim soglasjem, zadnji dve pa tri z dvojno ali trojno vjemo. Redno sestavljeni sonet ima v prvi kitici uvod, v drugi kako primer, v tretji se h koncu nagiblje, v poslednjo pa je vložena glavna misel ali jedro cele pesmi.

Iz sonetov je zrastel sonetni venec, ki je tako spleten iz 14 sonetov, da je zadnja vrstica sprednjega ob enem začetna vrstica vsacega naslednjega in začetna vrstica prvega ob enem poslednja vrstica 14. soneta. Tem štirinajstim sonetom je pridjan še en sonet, magistrale imenovan, ki je zložen iz začetnih vrstic vseh 14 sonetov. Obsega je večidel erotiškega.

Glosa je liriška pesem, ki ima na čelu štirivrstično kitico iz kake znane pesmi kot geslo, vsako kitico sklepa ena vrstica iz gesla.

Gazela je liriška pesem, ima dvovrstične kitice s soglasjem.

Kancona je liriška pesem, navadno elegijskega obsega, ki ima pet do sedem kitic in vsaka kitica 11—18 peterostopnih jambijskih vrstic z umetno ubranim soglasjem. Vsaka kitica razpada v tri odstavke.

Druge liriške pesmi so sestina, madrigal, triolet, ritornelo.

Didaktika.

Didaktika ali naučna poezija razodeva pripomočjó lirike ali epike razne podučne misli. Le-sem spadajo tudi govori in razni drugi podučni sestavki kakor.

Epika.

Epiško, objektivno ali pripovedno pesništvo, zrcalo vnanjega življenja, pripoveduje dogodbe in djanja, resnične (zgodovinske) ali izmišljene, katerim je neogibna potreba verjetnost in edinstvo. Snov pripovednih poezij bodi v resnici pesniška in mikavna, beseda pa živa in blagoglasna, da se bralcu delo prikupi.

Pripovedni pesniški izdelki so: pravljice, pripovedke, legende, balade, romance, selanke, idile, povesti (novele), junaške pesmi in romani. Le-sem spada tudi pesniški popis.

Pravljica slove vsaka pripoved, v kateri se družijo v divni pesniški lepoti in v prečudni sestavi naravno in navadno s čudovitim in mezapopadljivim. Delajoče osebe v pravljicah so mimo človeka živali, duhovi in druge moči v naravi, ktere je ljudska domišljija z življenjem navdihnila.

Pravljica se je med národom rodila; ona z národom živi in umrje. V njej se pojasnuje navadno kaka resnica iz vsakdanjega življenja v priprosti, vstjemu umljivi obliki.

Pripovedka je podobna pravljici, navezana je vendar na znano osebo ali na določen kraj. Pripoved ima torej zgodovinsko podlago, samo da jo je ljudska domišljija po svoje preobrazila.

Pripovedke so, kakor pravljice, resnobnega ali šaljivega obsežka.

Legenda je pripovedna pesem, kateri so predmet pobožna in čudežna djanja iz življenja bogoljubnih oseb, v vezani in nevezani besedi.

Legenda je sploh resnobna in učea, njena beseda pa priprosta in tehtni tvarini pristojna.

Selanka ali idila je liriško-pripovedni izdelek, po katerem se nam predstavlja prosti nepopačeni narod — navadno pastirji, ribiči in kmetje — v svojih prirojnih nraih in običajih.

Balada slove tista pesem, ki pripoveduje v obliki, za petje pripravni, razne resnobne ali strahovite dogodke, ki imajo navadno še svoj koren v paganski starodavnosti in sploh v ljudskih vražah.

Najlepše se je razvila balada pod severnim nebom, in njen značaj je ravno tako temen in grozoten, kakor je njena domovina mrakotna in divja.

Romanca, po obliki baladi sorodna pesem, zajema svojo tvarino iz romantiške dobe srednjega veka in pripoveda z žarovito, olikano besedo razne čudovito dogodke.

V obče je romanca bolj veselega značaja ko balada in je doma pod južnim nebom. Ona je plod človeške domišljije, ki se je že na podlagi krščanstva olikala.

V baladi in romanci se družijo epika, lirika in dramatika.

ODGÖVORI NA VPRAŠANJA

Leda: Črešnje, breskve, marelice imajo **koščico**. Jabolka, hruške in limoni imajo **pečke**. Oskurši, nešplje, buče in grozdje imajo **seme**. Grah, fižol, riž je **zrnje**.

Kandidatinja. Pravite, da vam je profesor določil za prvi nastop naučenje **pike** in da vam to dela preglavico, dasiravno je to navidezno lahko! Najprvo Vas opozorim, da za šolarčke 1. razreda ni napis pike ravno tako lahka reč, kajti dočim vam eden pravgotovo napravi lepšo piko nego vi sami, naredi drugi pa kako kolesce, tretji tako, ki bo bolj podobna žigici, četrti bo narisal piko s podobno krompirčka itd. Zato morate, ko ste izrekli učencem kratko razpravo o tistem neznanem, ki jih nameravate navaditi, v našem slučaju torej o piki, napisati sami na tablo lepo piko; naposled pozovete k tabli posamezne šolarje s približno sledečimi ukazi: Napravi tako piko **sredi table!** Ti jo nariši na **desni** strani od te. Ti jo naredi na **levi** strani od **prve**. Napravi ti piko **vrhu zadnje**. Ti napiši piko **blizu moje**. Ti naredi piko **pod tisto**. Ti jo napiši na **desni zgoraj**. Ti pa jo napiši na **levi zgoraj**. In ti jo naredi na **levi zdolaj**. In ti jo napravi na **desni** spodaj! Itd. itd. Na ta način vzbudite v učencih zanimanje za obdelujoči predmet in vsled nazorne primerjave se šolarčki kar igraje priuče narisati lepo piko. Vsak učenec pa naj vam je toliko časa pri tabli, dokler napravi res pravo okroglo in gosto piko!

O nastopu glede številke in črke vam odgovorim prihodnjič!

Mirko. Italijanski izraz la fama je v slovenskem prevodu **sloves** (dobro ime) il magistrato je **gosposka!**

Priповest ali povest kateri je predmet kaka resnična ali izmišljena dogodba iz človeškega življenja v njenem naravnem razvitku. Povest je po svojem zapopadku resna ali šaljiva.

Priповesti v rodu je novella, ktera pripoveduje z mično pesniško uglajeno besedo kak zanimiv, na tenko določen dogodek v njegovih najznamenitnejših prikazih in nepričakovanim razvitku.

Junaška pesem se imenuje tista pripovedna pesem, v kateri se opevajo slavna dela narodovih junakov. Junaške pesmi so narodne ali umetne.

(Nadaljevanje.)

Alice: Vaše doposlane italij. besede se prevedejo tako: La »brocca« (pri umivalniku) **vrčnik**. La »sapo-niera« je **milnik** in ne milnica, ker to pomeni žajfnico. Il »tacco« je **petnik** in na tem uporabljajoča goma je **podpetnik**. Il »grembiale« je **pre-pasnik** in ne predpasnik! Blago »spugna« ni gobasto, ampak **gobavo ali grbavo** blago. La »pantofola« je brezpetnik ali brezpetnica, kajti copata je tuja izpeljanka. Takozvani »tornacamino« je **nadognjiščnik**. La »cocoma« je **kavnik** in il »brustolino« je **pražilnik**. Preproga ob postelji se imenuje **priposteljničnik**. Za odrsanje čevljev je pred vratmi **predvratnik** ali **preddurnik**. I »polsini«, ki jih n. pr. potrebujejo moški, so **zapestniki**; il »braccialetto«, ki ga nosijo ženske pa je **zapestnica**, il »polso«, del roke, imenujemo **zapestje!** Il »colletto« je **ovratnik**, la »cravatta« je **ovratnica** in la »collana« je **zavratnica**.

Editka. Kakšno stališče naj bi zavzela napram zaročencu, katerega zalotite na ulici, da govori z drugo? Ali naj bi ga z ljubeznijo odvrčala od sličnih pomenkov, ali pa naj bi postopala tudi vi enako? — Za slučaj, da je tak sestanek zaročenca z drugo žensko navadno srečanje, (to bo vaše srce, ako resnično ljubite, itak takoj občutilo) greste mirno dalje ali mimo, kajti vaš ženin ako vas je zapazil, se bo z ono drugo takoj poslovil in se vam pridružil, dočim ako je imel kak važen pogovor z njo, vas bo povabil s seboj in vas predstavil pa lahko nadaljeval. Ako pa veste ali slutite, da dotični sestanki se ponavljajo in niso le nepričakovano naključje, je precej težko odgovoriti in sicer z ozirom na to, da nismo vsi

ljudje enake nravi ali temperamenta. Štiri glavne poteze razlikujejo človeško dušo in od teh je odvisno kaj človeško telo ukrene.

Neki ljudje so flegmatiki, to je ravnodušna bitja, ki jih ne nobena stvar ne razvname in jo zategadelj prepuščajo njenemu poljubnemu teku, da se sama od sebe razvije. Drugi so melanholiki, bitja, ki so maginjena k otožnosti, k zdvajanju ali obupu; vsaka nedolžna reč jih ožalosti, vsled česar jim utegne kak nepričakovan čin celo zmešati pamet ali povzročiti težko bolezen. Tretji so sangviniki, ki jim kri takoj šine v možgane in bi v tistem slabem hipu prizadeli lahko kako zlò nad predmetom, ki jih je razburil, ako bi mu bili blizu. Ako pa dotične reči ali človeka, ki jih je razdražil, nimajo pri rokah in so o neprijetnosti le slišali ali čitali, se končno pomirijo in to tempereje, ako je blizu kaka prijateljska oseba ki jih potolaži. Te vrste ljudje so kakor žigica, ki vzplamti in... naposled ugasne. Četrti so koleriki ali trajno-rzburljivci. Ako so taki priče predmetu, ki jih je razburila, jo lahko nagloma pohabijo, zmečkajo, otresejo, zlomijo, vničijo. Ako so posredno ali indirektno razžaljeni v svojih srčnih čustvih, se jim reč, zadeva ali predmet zapiči v srce in tam rodi občutke, ki sicer mirno ždijo, toda v resnici neprestano prežijo na primeren čas poplačitve, zavrnitve. Taka človeška bitja ne prizanašajo storjenih krivic in jih le navidezno pozabljajo. Te štiri tu navedene mijanse človeške duše so človeku prirojene ali pa jih dobi potom vzgoje. Pri tem lahko razvidite kake velikanske vrednosti je človeku prava vzgoja.

Pametno vzgajanje n. pr. pripomore, da nekoliko opili na tej ali oni otroški pa tudi odrasli duši, kar utegne postati zobčasto; pametna in pravilna vzgoja izgadi kar utegne provzročiti napihnenost, ona hladi v človeku tisto svojstvo, ki se nagiblje h krvočnosti. Samo vsled vzgoje se potem ljudje navzamejo še drugačne nravi in tako niso le kolerični, sangvinični, malenholični in flegmatični, ampak koleričnomelanholični, sangviničnoflegmatični, ali flegmatičnokolerični in melanholičnosangvinični. Vzgojevatelj mora se pri tem strogo čuvati, da ne združuje v gojencu flegme z melanholijo, in kolerizma s sangvinizmom. Vzgojitelj mora torej proučevati nprav ki mu drži gojenca v svoji oblasti — predno ga hoče s svojo pomočjo spraviti v ravnotežje. Ako bi ne bilo tako, bi bi-

lo več umobolih v blaznici, več bolnikov v hiralnici, več razburljivcev v zaporih in več zločincev v ječah. Zato morajo že sodniki, porotniki, psihjatri, državni pravdniki in zagovorniki računati z nravjo dotičnega človeka — ki ga imajo pred seboj na zatožni klopi — in upoštevati vzgajo, ki jo je prejel v svoji mladosti in družabnost, v kateri se je sukaj v edraslosti, ko je duša še podvržena zunanjim učinkom. Še le nato — ko so razpredelili njegovo dušo na drobne kosce in so prereševali, ako je človek na podlagi dušnih svojstev in njegove bistvene nravi sploh drugače mogel ravnati — se lahko uverijo, ako je postopal zgolj iz hudobije in propalosti ali vsled hipne razdraženosti ali vsled izzivanja, ki mu ga je kdo prizadel. Le zato ne dospe v temnico vsak ubijalec, ker ni vsak ropar, ni potisnjen vanjo vsak tat, ker ni vsak tolovaj, in pripada polovica resnične kazni onemu drugemu, ki ga je do plenitve pripravil in k ubojstvu izzval. Kar tiči globoko zasajeno v človeški duši, tega ne more nihče popolnoma iztrebiti; zato ni vselej človek kriv lastnih činov, krivi so oni, ki so ga tako vzgojili, oziroma v poznejših letih oni, ki ga razdražijo, razvne-majo, ožalostijo do skrajnosti in brez vse obzirnosti. Iz vsega tu povedanega je torej razvidno, da ako bi Vam točno hotela odgovoriti na vprašanje, bi točno morala poznati Vašo notranjost, vašo pravo nrav, vašo dušo. To pa je jako težavno, dasiravno se marsikdo bahja, da je psiholog ali dušeslovec, ki pozna bližnjikovo duševnost. Pozna jo lahko, toda le deloma, kajti nobena reč na svetu ni tako zavita uganjka, kakor je človeška duša. Spoznanje duše je tako težavno, da si je ne spoznajo medseboj niti zakonci, ki živijo leta in leta drug ob drugem. Prav radi tega nespoznanja — in malokdaj radi nesoglasja — je v mnogih zakonih — kjer so si duše medsebojno nespoznane, nemal krik in razdor. Čestokrat očita soprog ženi svojstva, ki jih njena duša sploh zavrača in čestokrat pripisuje soproga možu dejanja, ki jih ni bil deležen že z ozirom na svoj značaj. Do temeljitega dušnega spoznanja dospe vedno le posamezni družinski člani, ki so si v krvnem sorodstvu, n. pr. bratje in sestre, toda še tu moram dodati «v izobraženih slojih», kajti med priprostim delavskimi sloji, kateri rodbinski udje so po cele dneve ločeni drug od drugega, se ne morejo proučevati medsebojno, ker nimajo zadostnega časa in vsled premale duševne izo-

brazbe, se ne spuščajo v tako razmišljanje zaradi mučičkega jih truda in spehamosti. Tega dolgega odgovora gotovo niste pričakovali in še manj tako nepovoljnega za Vaš slučaj. Pa sodite po navedenem, ako je sploh mogoče na tako vprašanje odgovoriti s prepričanjem, nedabi človek mehote in nevede postal slab svetovalec. Nekaj pa se Vam vendar usojam svetovati: ako spoznate, da je vaš zaročenec vobče »ženskar« — to je tak, ki mu vsako »krilo« utegne priti prav in ki v tem pogledu ne kaže ne prekrystalnega značaja in ne prezavednega ponosa z ozirom na svojo močtatost — se raje preje ločite od njega — zlasti če ste Vi podvrženi ljubosumnosti — nego dospe med vama do nepretgljivega združenja, ki bi vama ne bilo drugače nego v pekel na zemlji. Na vprašanje, ako naj bi ga kaznovali z enakostjo, torej, da bi tudi Vi začeli občevati z drugim moškimi, pa Vam z vso odločnostjo rečem: Nikar! Ako to storite, mu nimate ničesar več očitati in on se nima ničesar kesati, zato se bo še bolj poglobljal v svoje napake in grehe, dočim se utegne on videč Vašo vztrajnost, zvestobo, udanost in potrpežljivost, morda vendarle spreobrniti in priti do zaključka, da med vsemi ženskami zanj najboljša utegne biti vendarle samo njegova žena. Ako pa do tega izpoznanja ne pride, bodite prepričani, da prej ali slej zadobite zadoščjenje v tem, da ga mesto vas kaznuje pravična usoda. Verujte v Tolstoja!... In roke križem če morete... če ne pa narazen! razen!

Maks: Ako je beseda «lunkati» domača? Da, da! Naša je! In da razumete njen pomen, eva primere: Kmetičica, ki je ob revnem dežju podložila škač pod zleb, je ob prenehanju dežja rekla: Nisem upala, da bom «nalunkala» toliko vode! — Ali: Predno kuharica zameče kavino gostočo, nasloni kavnik tako, da se ji bo odcedilo, ali da bo «nalunkala» se kaj čiste kave.

Ilirska Bistrica: Ker bi bil odgovor z ozirom na verze in prozo predolg, Vam na drugem mestu podajam v pojasnilo članek z naslovom »O književnosti sploh«.

Kuharica: Jedilni list Vam priobčim poebej, kakor razvidite.

Vsem ostalim vprašateljem: Prihodnjič.

Jedilni list.

(maj, junij, julij)

NEDELJA, Kosilo: Juha z grijesovi mi cmočki. Govedina s pečenim krompirčkom. Citronov sok, Črešnjev štrukelj. Črna kava.

Večerja: Teletina z graham, Pesa v solati. Artičoke.

PONDELJEK, Kosilo: Krompirjeva prežganka. Kokošje stegence in šparglji v solati. Sir, črešnje.

Večerja: V jajcu in kruhu ovaljen ocvrti janček. Zelena solata s trdim jajcem. Pecivo.

TOREK, Kosilo: Juha z rižem in graham. Govedina in krompirjeva prikuha z majaronom. Posladkorjene jagode v vinu.

Večerja: V moki ovaljeni ocvrti tintniki ali druge ribe. Stročji fižolček. Artičoke.

SREDA, Kosilo: Juha z rezanci. Govedina in kolerabe. Hrenov sok. Šparglji s svežim maslom. Pomaranča. Črna kava.

Večerja: Telečja pečenka. Na svežem maslu pečeni krompirček. Kuhane črešnje.

ČETRTEK, Kosilo: Juha z rižem in graham. Govedina z zeleno repnico. Paradižni sok. Medena potica.

Večerja: Milanski (dunajski) zrezek. Zelena solata. Posladkorjene jagode v vinu.

PETEK, Kosilo: Poljubna prežganka. Ribja pečenka na oljénem olju. (Tonina, aždja, kolombo). Grahova prikuha. Sir, Marelice.

Večerja: Pečene ribe. Radič s trdim jajcem. Šparglji z maslom.

SOBOTA, Kosilo: Juha z rižem in graham. Govedina. Hrenov sok. Špinača z zrcalnim jajcem. Rdeča redkev.

Večerja: Pljučna pečenka (ombollo) Solata s trdim jajcem. Artičoke. Kuhane hruške.

*Pošljite naročnino
s priloženimi
položnicami!*

